

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2019-2020

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Diana Hornychová

Motivace pěstounů k průběžnému vzdělávání

Praha 2020

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Dobromila Trpišovská, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2019-2020

BACHELOR THESIS

Diana Hornychová

The motivation of foster parents to continuous education

Prague 2020

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Dobromila Trpišovská, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky .....

Poděkování

Děkuji paní docentce PhDr. Dobromile Trpišovské, CSc. za cenné rady a pomoc při vedení bakalářské práce. Dále děkuji Centru sociální pomoci a služeb o. p. s. za spolupráci a poskytnutí všech důležitých podkladů potřebných pro vypracování praktické části práce.

Anotace

Tématem bakalářské práce je motivace pěstounů k průběžnému vzdělávání. V první, teoretické části práce, je popsána pěstounská péče a funkce doprovodných organizací pro pěstounské rodiny. Dále práce popisuje vzdělávání dospělých a vymezuje pojem motivace. Praktická část se blíže zabývá výzkumným vzorkem výzkumného šetření, výzkumnými metodami a obsahuje samotné výzkumné šetření autorky. Hlavním cílem výzkumného šetření a celé práce bylo zjistit, co motivuje pěstouny k průběžnému vzdělávání. Za účelem naplnění hlavního cíle byl zvolen kvantitativní přístup, k získání potřebných dat byl použit dotazník.

Klíčová slova

Doprovázející organizace, motivace, pěstounská péče, pěstouni, potřeby, povinnost, vzdělávání.

Annotation

The topic of this thesis is the motivation of foster parents to continuous education. The first theoretical part of the thesis describes foster care and the function of accompanying organizations for foster families. Next the thesis describes adult education and defines the concept of motivation. The practical part deals with the sample of the investigation research, research methods and contains the investigation research of the author. The main aim of the research and the whole work was to find out what motivates foster parents to continuous education. In order to fulfill the main aim a quantitative approach was chosen and a questionnaire was used to obtain the necessary data.

Keywords

Accompanying organization, duty, education, foster care, foster parents, motivation, needs.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE.....	11
1.1 Příbuzenská pěstounská péče.....	12
1.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu	13
1.3 Doprovázení pěstounských rodin.....	14
1.3.1 Principy doprovázení.....	15
2 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	17
2.1 Formy vzdělávání dospělých	18
2.2 Profesní vzdělávání dospělých.....	19
2.2.1 Vzdělávání pěstounů.....	20
3 MOTIVACE.....	23
3.1 Motiv.....	24
3.2 Proces motivace	25
3.3 Teorie motivace	26
3.3.1 Psychoanalýza.....	26
3.3.2 Humanistické teorie.....	27
3.3.3 Behaviorismus	28
3.4 Hodnoty jako motivační faktor	29
3.5 Motivace ve vzdělávání dospělých	30
PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
4 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	32
4.1 Služby pro pěstounské rodiny	32
4.1.1 Nabídka vzdělávání	33
5 VÝZKUMNÁ METODA A POSTUP PRÁCE.....	35
5.1 Výzkumné cíle	35
5.2 Metodika výzkumného šetření.....	36
5.3 Výsledky výzkumného šetření.....	38
5.4 Interpretace a diskuze výsledků.....	53
ZÁVĚR.....	57

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	59
SEZNAM ZKRATEK	62
SEZNAM TABULEK.....	63
SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Téma motivace pěstounů v průběžném vzdělávání bylo vybráno z důvodu, že problematika pěstounského vzdělávání je velice důležitá a dle názoru autorky do jisté míry opomíjená – pěstouni se totiž vzdělávají po celou dobu výkonu pěstounské péče, každý rok musí splnit stanovený počet vzdělávacích hodin, a tak není výjimkou, že je vzdělávání doprovází po rozsáhlou část jejich života.

Vzdělávání je sice povinné, přesto má autorka práce za to, že sama povinnost nestačí. Chceme-li, aby ono vzdělávání mělo smysl, aby si ho pěstouni pouze „neodseděli“ a aby se ideálně aktivně zapojovali, musí (podle názoru autorky) být motivováni i něčím jiným, dostatečně silným na to, aby je to při plnění jejich náročného úkolu podpořilo.

Autorka se soustředí na problematiku pěstounské péče z důvodů vlastní několikaleté spolupráce s doprovázející organizací, která mimo jiné zajišťuje právě vzdělávání pěstounů. V průběhu let tak měla možnost nahlížet do příběhů jednotlivých rodin a měla možnost se seznámit s problematikou, kterou pěstouni řeší. Při práci pro organizaci pozorovala, kolik svého volného času pěstouni musí věnovat vzdělávání (zpravidla se navíc jedná o víkendy) a proto vyvstala otázka, jak toto povinné vzdělávání pěstouni vnímají.

Hlavním cílem práce je zjistit, co motivuje pěstouny k průběžnému vzdělávání. Cíl práce je závislý na tom, zda se v práci prokáže, že jsou pěstouni motivováni i něčím jiným než stanovenou povinností.

Práce je standardně rozčleněna na teoretickou a praktickou část. Teorie se věnuje důležitým tématům spojeným s problematikou pěstounské péče, vzdělávání dospělých osob a lidské motivaci obecně. Praktická část je uskutečněna pomocí kvantitativního výzkumného šetření, díky kterému by bylo možné naplnit hlavní cíl práce a zodpovědět výzkumné otázky. Respondenty jsou pěstouni, kteří podepsali dohodu s doprovázející organizací Centrum sociální pomoci a služeb o. p. s. – ti byli požádáni o vyplnění anonymního dotazníku. Výsledky dotazníků jsou pak rozepsány do tabulek podle jednotlivých otázek, na základě čehož je pak zjištěna četnost jednotlivých odpovědí.

Interpretací a diskuzí výsledků jsou v závěru práce následně vyhodnoceny výzkumné otázky a především to, zda byl naplněn či nenaplněn hlavní cíl této bakalářské práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče, při které je dítě v péči pěstouna. Osoba pěstouna má na starosti výchovu dítěte, dítě však zpravidla zná své biologické rodiče a mělo by se s nimi vídat – pěstoun by měl děti podporovat v udržování dobrého vztahu se svými biologickými rodiči či jinými rodinnými příslušníky. Rodičům dítěte zůstávají práva a povinnosti dle rodičovské odpovědnosti, výjimku tvoří práva a povinnosti zákonem stanovená pěstounům. Ve zvláštních případech je pěstoun povinen pro vyřízení určitých záležitostí (např. zhotovení cestovního pasu pro dítě) zažádat o souhlas rodiče, popřípadě soud. Pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost, ta zůstává i nadále zákonným zástupcům. V pěstounské péči jsou pečující osobě vypláceny dávky pěstounské péče. (Bubleová et al., 2018, s. 7)

Pro přesnou definici pojmu „pěstoun,“ můžeme použít také následující: *„Pěstounem se může stát zletilá svéprávná osoba, která má bydliště na území České republiky. Pěstoun při výchově dítěte vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů, zejména je oprávněn a povinen o svěřené dítě osobně pečovat. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných záležitostech. V České republice je více než 70 % pěstounů příbuznými dítěte, nejčastěji jde o prarodiče.“* (Hledáme rodiče, online, cit. 2020-01-05)

Pěstounská péče, jakožto jedna z forem náhradní rodinné péče, má přednost před ústavní výchovou. Může být stanovena jak na dobu určitou (např. je-li rodič dítěte na delší dobu hospitalizován ve zdravotnickém zařízení), tak na dobu neurčitou. V takovém případě může trvat až do zletilosti dítěte. Při určování nového pěstouna dítěte se primárně hledají rodinní příslušníci či blízké osoby z okolí dítěte. (Bubleová et al., s. 7)

Jak bylo psáno, pěstoun má několik práv a povinností, které je nutné dodržovat:

- Právo na udělení pomoci při vykonávání péče o svěřené dítě (v případech určených zákonem),

- po dosažení 2 let věku svěřeného dítěte/děti má pěstoun nárok na minimálně 14 dní respitní péče,
- jednou za půl roku je pěstoun oprávněn využít psychologického, terapeutického, či jiného odborného poradenství,
- pěstoun má právo na poskytnutí bezplatného vzdělávání v oblasti výchovy a péče o svěřené dítě,
- právo na podporu při jednání v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte, současně má právo na pomoc při organizaci asistovaného styku dítěte se zákonem určenou osobou,
- pěstoun je povinen se průběžně vzdělávat v oblasti výchovy a starosti o dítě, a to v rozsahu 24 hodin v jednom kalendářním roce,
- pěstoun je povinen spolupracovat, komunikovat a umožnit kontrolu naplňování dohody o výkonu pěstounské péče subjektům, se kterými byla tato dohoda uzavřena (osobní návštěva minimálně jednou za 2 měsíce), dále je povinen spolupracovat a umožnit šetření oprávněnému úřadu (minimálně jednou za půl roku). (MPSV, online, cit. 2020-01-05)

Při výkonu pěstounské péče jsou pěstounovi zpravidla vypláceny dávky pěstounské péče, řadíme mezi ně následující:

- *„Příspěvek při převzetí dítěte,*
- *odměna pěstouna,*
- *příspěvek na úhradu potřeb dítěte,*
- *příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,*
- *příspěvek při ukončení pěstounské péče.“* (MPSV, online, cit. 2020-01-07)

1.1 Příbuzenská pěstounská péče

Česká republika příliš nerozlišuje příbuzenské pěstounství od toho profesionálního – vykonávaného osobou bez příbuzenského vztahu k dítěti. Je zde zažitý model spíše dlouhodobého pěstounství, které se leckdy podobá osvojení, přestože o něj nejde. (Winnette, 2016, s. 22) Přesto, že chybí přesné rozlišení dané péče, je zde vícero důležitých rozdílů.

V případě, že má být dítě svěřeno do péče svému příbuznému, neprobíhá zde proces zprostředkování, jako je tomu u profesionálních pěstounů – proces zprostředkování obnáší například vyhledávání, které dítě momentálně potřebuje pěstouna či odborné zaškolení pěstouna samotného. To, zda je příbuzný vhodný na pozici pěstouna, určuje v tomto případě přímo soud. Zhodnocení jednotlivých případů soudem je vždy individuální, je zde kladen důraz na vazby mezi dítětem a příbuzným a vždy je na prvním místě nejlepší zájem daného dítěte. V případě, že to soud uzná za nutné, mohou osoby, které chtějí být příbuzenskými pěstouny, požádat o doplňující informace (např. ekonomické či sociální poměry rodiny, zdravotní stav, ...). (J&T, 2014, s. 12)

Pěstounská péče vykonávaná příbuzným dítěte představuje přibližně 2/3 celkové pěstounské péče v České republice a děti jsou do ní svěřeny nejčastěji z těchto důvodů: Po úmrtí rodiče či obou rodičů – v tomto případě je důležité znát příčinu smrti a s rodinou podle toho následně pracovat (zda se jedná o tragickou smrt, podlehnutí dlouhodobé nemoci, ...), v dalším případě rodiče nejsou schopní se o dítě v dostatečné míře postarat (nízký věk nebo nezralost rodičů, závažné onemocnění, psychický/fyzický/smyslový handicap rodičů) a nebo je dítě svěřeno do péče příbuzenskému pěstounovi z důvodu celkového selhání péče biologických rodičů – sem řadíme úplné opuštění dítěte (často již v porodnici), zanedbání základních potřeb dítěte a výchovu v nevhodném, někdy až patologickém, prostředí. (Šance dětem, online, cit. 2020-01-06)

1.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Winnette uvádí, že pěstounská péče na přechodnou dobu je přirozený model převzatý z historie. V případě, že se o dítě z různých důvodů nemohli momentálně postarat jeho biologičtí rodiče, pomohlo okolí – příbuzní, známí, ... Ti mohli dítěti zabezpečit dočasný domov, podporu a výchovu, aniž by dítě ztratilo běžný kontakt se společností. (2016, s. 23)

Pazlarová tuto formu náhradní rodinné péče popisuje jako zajištění péče pro dítě, o které se momentálně nemůže či nechce postarat vlastní rodič. Pěstounská péče na přechodnou dobu umožňuje dítěti setrvat v rodinném zázemí, nejedná se však

o dlouhodobé řešení – dítě je zde pouze po dobu, do kdy je to bezvýhradně nutné. (2016, s. 153)

Pěstounská péče na přechodnou dobu musí splňovat následující podmínky:

- PP na přechodnou dobu nesmí trvat déle jak jeden rok,
- dítě může do dané péče svěřit pouze soud,
- všichni pěstouni na přechodnou dobu musí být vedeni ve zvláštní evidenci,
- proces zprostředkování náhradní rodinné péče před umístěním dítěte do přechodné pěstounské péče neprobíhá,
- odměna je pěstounům na přechodnou dobu vyplácena i v době, kdy v péči nemají žádné dítě – musí však držet pohotovost pro případ potřeby,
- doba přípravy pěstouna na přechodnou dobu činí 72 hodin. (Tamtéž, s. 154)

1.3 Doprovázení pěstounských rodin

Dle zákona č. 359/1999 Sb., § 47a, je jednou z povinností pěstouna se v průběhu výkonu pěstounské péče vzdělávat a to v rozsahu 24 hodin v období 12 měsíců, následujících za sebou. Stejný zákon ukládá pěstounům povinnost dodržovat dohodu o výkonu pěstounské péče a umožnit průběžnou kontrolu jejího plnění a to náležitým orgánům a organizacím. (Zákony pro lidi, online, cit. 2020-01-10)

K tomu, aby mohli pěstouni řádně plnit zákon, existují doprovázející organizace – tento název není přesně stanoven zákonem, definovány jsou pouze jednotlivé funkce/služby, které má daná organizace realizovat a tím „doprovázet“ celou pěstounskou rodinu (jak děti svěřené do pěstounské péče, tak pěstouny samotné) po celou dobu výkonu pěstounské péče. Doprovázející organizace by měla v první řadě fungovat jako opěrný bod pro pěstounské rodiny, měla by je podporovat a být tu pro ně v případě potřeby. Hlavní kontrolní funkci by měl u pěstounských rodin vykonávat orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále pouze OSPOD). Pro co možná nejlepší práci s rodinou je důležité rovnoměrné nastavení práce s rodinou v rámci podpory a kontroly, současně dobrá komunikace mezi doprovázející organizací a OSPOD. V případě, že OSPOD plní u pěstounské rodiny i doprovázející funkci, může docházet k tomu, že pěstouni nebudou

plně důvěřovat sociálním pracovníkům ze stanovené instituce. V případě doprovázení pěstounských rodin doprovázející organizací je daná organizace v postavení poskytovatele služby. Děti v pěstounské péči a jejich pěstouni jsou v takovém případě v postavení klientů. (Pazlarová, 2016, s. 83)

Nárok na zavedení podpůrných služeb ve formě doprovázejících organizací byl stanoven dnem 1. ledna 2013 novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí. Způsob podpory a činnosti, jaké má doprovázející organizace vykonávat, je odvozen od povinností pěstounů stanovených zákonem. Před započítím spolupráce mezi doprovázející organizací a pěstounskou rodinou musí být sepsána dohoda o výkonu pěstounské péče – uzavírá se mezi pověřenou osobou (doprovázející organizací) nebo OSPOD. Dohoda je uzavřena pouze jedna nehledě na to, kolik dětí má pěstoun svěřených do péče. Jsou-li pěstouny oba manželé, dohoda je rovněž uzavřena pouze s jedním z nich. (Nadace Sirius, Asociace Dítě a rodina, 2019, s. 4-5)

1.3.1 Principy doprovázení

Doprovázení pěstounských rodin stojí na třech hlavních principech, které již byly nastíněny. Jsou to následující:

- 1) **Podpora náhradní rodiny.** Tímto bodem je myšlena rodina jako celek, ale i všichni její členové zvláště, tedy pěstoun/pěstouni a dítě. Formou podpory pěstounů chápeme zejména pravidelný kontakt mezi pracovníkem, který je zde za doprovázející organizací, a pěstouny. Pracovník konzultuje s pěstouny průběh jejich péče, vývoj dítěte, počínání dítěte v náhradní rodinné péči, snaží se upevňovat jejich kompetence pro výchovu dítěte, rozebírá s nimi plány do budoucna pro celou rodinu. Pracovník doprovázející organizace tu je také pro konzultaci dlouhodobých témat, která se přímo dotýkají vývoje dítěte nebo celé rodiny (identita dítěte, vztahová vazba mezi dítětem a pěstouny, ...). Pracovník musí být v osobním kontaktu s pěstounem alespoň jednou za dva měsíce, ideálně každý měsíc.

Dítě svěřené do pěstounské péče podporuje pracovník mapováním potřeb dítěte, hledáním různých způsobů pro ideální naplnění veškerých potřeb dítěte – přímo se podílí na podpoře jeho rozvoje. Je důležité podpořit dítě ve vyjadřování svých

pocitů, obav, potřeb, ... Pracovník se zajímá o názor dítěte a je zde od toho, aby se dítě mohlo skutečně zapojit do záležitostí, které se ho týkají. Pracovník se při podpoře dítěte nesoustředí jen na „pěstounské děti,“ ale aktivně podporuje a pracuje i s dětmi biologickými (v dané rodině). Individuální osobní kontakt mezi pracovníkem a dítětem musí být uskutečněn minimálně jednou za dva měsíce.

Při podpoře rodiny jako celku se pracovník soustředí na umožnění zpětné vazby mezi oběma stranami (pěstoun x děti). Podporuje rodinu ve vzájemné komunikaci a při řešení společných problémů. (Semerádová, Černá, Zachařová, 2013, s. 8)

- 2) **Kontrola.** Pracovník doprovázející organizace kontroluje, zda postup při výkonu pěstounské péče odpovídá stanovenému individuálnímu plánu ochrany dítěte (dále pouze IPOD). Podle dodržování IPOD pracovník zhodnotí, zda jsou naplňovány potřeby dítěte. Pracovník s pěstouny určuje plán vzdělávání, vytváří takové podmínky, v jakých jej pěstouni mohou plnit a v průběhu kontroluje jeho plnění. Je-li to nutné, učiní pracovník všechny kroky pro zajištění bezpečí dítěte. Minimálně jednou za půl roku vypracovává pracovník zprávu hodnotící průběh výkonu pěstounské péče (dodržování IPOD, absolvované vzdělávání, plánované vzdělávání, různá doporučení rodině, ...). Zpráva je určena sociálnímu pracovníkovi OSPOD, pod který dítě přísluší. (Tamtéž. s. 9)
- 3) **Vzdělávání.** Jak stanovuje zákon, pěstouni se musí pravidelně po dobu výkonu pěstounské péče vzdělávat. Doprovázející organizace má na jejich vzdělávání dohlížet a pomáhat pěstounům v jeho plnění. To obnáší zajišťování odborné literatury, zajišťování odborných seminářů, workshopů, kurzů, ... Vzdělávání pěstounů je plánováno na základě určených vzdělávacích potřeb rodiny, ty se zformulují do individuálního vzdělávacího plánu. (Tamtéž. s. 9)

2 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Průcha vzdělávání dospělých definuje následovně: „*Vzdělávání dospělých je proces, v kterém se dospělý člověk aktivně, systematicky a kontinuálně učí za účelem změny znalostí, názorů, hodnot, schopností a dovedností. Dospělým ve smyslu vzdělávání dospělých je osoba, která ukončila svou vzdělávací dráhu ve formálním vzdělávacím systému. Institucionalizované učení není v tomto pojetí hlavní náplní životní činnosti účastníka vzdělávání dospělých. Vzdělávající se dospělý není redukován na žáka nebo studenta, jeho hlavní sociální role jsou ty, které vyplňuje v práci, rodině a v sociálním životě.*“ (2006, s. 159)

Samotné vzdělávání Palán definuje jako uvědomělý a cílevědomý zprostředkovací proces, při kterém dochází k aktivnímu utváření a osvojování soustavy vědeckých a technických znalostí, praktických i rozumových dovedností a osobních zkušeností. Daný proces současně formuje morální rysy člověka a osobité zájmy. Vzděláváním také rozumíme přímé působení na jedince (či skupinu) se záměrem utváření osobnosti a individualizace společenského vědomí – vzdělávání je tedy důležitou součástí socializace. V praxi můžeme říci, že tento proces můžeme rozlišit na vzdělávání – činnost vykonávaná lektorem, a vzdělávání se – činnost, kterou vykonává účastník vzdělávacího procesu. (Andromedia, online, cit. 2020-01-14)

Plamínek pod pojmem vzdělávání rozumí „organizované učení,“ jde podle něho tedy o záměrné a cílené osvojování nového, které je zpravidla spojeno s určitými formálními pravidly a stanovenými cíli. (2014, s. 18)

V dnešní době se u problematiky vzdělávání dospělých (a nejen zde) stále více upřednostňuje pojem učení. Důvodem je, že zodpovědnost za zisk či rozvoj nových znalostí, kompetencí, dovedností a schopností je v případě učení přenesena hlavně na jedince. (Veteška a Vacínová, 2011, s. 50-51)

2.1 Formy vzdělávání dospělých

V rámci vzdělávání dospělých se nejčastěji setkáváme se vzděláváním formou výchovy a vzděláváním na pracovišti. (Andromedia, online, cit. 2020-01-14)

„Nejobvyklejší formy vzdělávání dospělých jsou:

- *nástupní školení,*
- *nástupní řízená praxe absolventů škol,*
- *zaškolení,*
- *zaučení, doškolování,*
- *prohlubování kvalifikace,*
- *zvyšování kvalifikace,*
- *rekvalifikace.“* (Tamtéž, cit. 2020-01-14)

Formy vzdělávání dospělých se rozlišují následovně:

- **podle časového uspořádání** – u vzdělávání obecně hovoříme o vyučovací hodině jako o základní časové jednotce, u dospělých se však může časová jednotka dosti lišit, může se jednat i o několik dnů organizovaně uspořádaných do vyšších vzdělávacích celků,
- **podle vyučovacího prostředí** – může se jednat o výuku ve třídě, mimo třídu v přírodě, na pracovišti, v rámci či mimo pracovní proces, ...
- **podle interakce mezi lektorem a posluchačem** – může rozlišovat například kooperativní, participační nebo individualizované formy,
- **podle stavu systému** v kterém probíhá vzdělávání. Systémy dělíme na živé a neživé – mezi živé řadíme lektora, učitele, tutora, organizátora atp., mezi neživé potom řadíme vyučovací techniky a didaktické pomůcky,
- **podle zaměření pedagogické akce** – například rekvalifikační kurzy, specializační kurzy apod. (Andromedia, online, cit. 2020-01-14)

2.2 Profesní vzdělávání dospělých

Jak uvádí Beneš, pedagogika i andragogika se dlouho zaobíraly otázkou, jak propojit přípravu pro výkon nějaké práce s vlastními ideály člověka. Otázky na toto téma se probíraly zejména v oblasti technického, odborného, všeobecného a polytechnického vzdělávání. V tomto případě už nešlo pouze o didaktickou problematiku, ale zapojuje se i politika státu – rozhodováním o struktuře vzdělávacího systému.

Začátky profesního vzdělávání najdeme v sedmdesátých letech minulého století, toto období také považujeme za zlomové pro vývoj profesního vzdělávání a od té chvíle se daný obor rychle a neustále rozvíjí. Slova jako „vzdělání“ se začaly nahrazovat pojmem „kvalifikace“ a „všeobecné vzdělání“ se pak nahrazovalo pojmy „základní“ či „klíčové kvalifikace a kompetence“. Jedná se o funkcionální i formální dovednosti a jsou součástí odborného i všeobecného vzdělání. (2019, s. 158)

V dnešní době můžeme konstatovat, že další vzdělávání k získání potřebné kvalifikace je jedním z nejrychleji rozrůstajících se sektorů služeb a v rámci vynaložených prostředků či množství účastníků také jedním z nejrychleji rostoucích sektorů vzdělávání. (Tamtéž, s. 159)

Další vzdělávání však není ani dnes přístupné všem skupinám stejně, jeho nárůst totiž neprobíhá rovnoměrně. Rozlišujeme hned několik typů dalšího vzdělávání, jako například:

- Další vzdělávání přímo zaměřené na určitá povolání. V této skupině nalezneme zpravidla povolání, kde je zapotřebí vysoká kvalifikace pro jejich výkon (lékař, právník, IT specialista atp.).
- Další vzdělávání přímo zaměřené pro určité zaměstnavatele. Některé instituce si vytvářejí vlastní systémy vzdělávání, ostatním pracujícím nepřístupné. Tyto systémy jsou součástí jejich personální práce. Pracovníci v těchto podnicích mají většinou velkou možnost dalšího vzdělávání (státní správa, vojsko, banky, policie atp.).
- Další vzdělávání v oblasti takových povolání, která jsou přístupná všem. U této skupiny vzdělávání se můžeme setkat s omezenou nabídkou následného

vzdělávání (pracovníci úklidových firem, řidiči, řemeslníci u malých, nespécializovaných živnostech).

- Další vzdělávání pro osoby s handicapem, nezaměstnané, osoby bez kvalifikace. Toto vzdělávání je z významné části závislé na státu a státní podpoře. (Beneš, 2019, s. 160)

2.2.1 Vzdělávání pěstounů

Jak již bylo v práci uvedeno, všichni pěstouni mají za povinnost se v průběhu vykonávání této profese průběžně vzdělávat. Vzdělávání pěstounů rozdělujeme do dvou kategorií. Prvním typem vzdělávání je jednorázové přípravné školení budoucích pěstounů. Je zprostředkované ještě před přijetím dítěte do pěstounské péče a je pro budoucí pěstouny povinné. Délka přípravného kurzu je minimálně 48 hodin u dlouhodobých pěstounů a 72 hodin u pěstounů na přechodnou dobu, příbuzenští pěstouni tuto povinnost nemají. Druhým typem je průběžné vzdělávání pěstounů, které je povinné pro pěstouny ve všech typech pěstounské péče. Pěstouni mají ze zákona právo na bezplatné zprostředkování nebo zajištění tohoto vzdělávání. (Virtuální knihovna NRP, online, 2020-01-26) Tato práva a povinnosti jsou podrobněji popsána v kapitole první: Pěstounská péče.

Jelikož je tato bakalářská práce zaměřena na průběžné vzdělávání pěstounů, věnuje větší pozornost druhému typu vzdělávání. Cílem tohoto průběžného a povinného vzdělávání pěstounů je zvyšování jejich kompetencí při výkonu náhradní rodinné péče. K postupnému zvyšování vědomostí a kvalifikace dochází pomocí prezentace ověřených a známých informací či postupů, hledáním odpovědí na otázky, které rodiny řeší, sdílením zkušeností pěstounů mezi sebou navzájem a poskytováním zpětné vazby přednášejícím.

Nejčastějšími tématy vzdělávacích aktivit jsou témata týkající se:

- náhradní rodinné péče,
- výchovy a péče o dítě,
- citové deprivace,

- vývojových období dětí a jejich specifickým potřebám, které k jednotlivým obdobím náleží,
- otázky související se vzděláváním dětí, ...

Témata vzdělávání se zaměřují také na potřeby pěstounů:

- jak komunikovat v rodině,
- prevence syndromu vyhoření,
- zvyšování finanční gramotnosti pěstounů,
- právní aspekty pěstounské péče,
- romská problematika,
- psychiatrické poruchy,
- závislosti, ... (MPSV, 2015, s. 209)

V rámci příbuzenské pěstounské péče je potřeba přizpůsobit vzdělávání skupině nejčastěji prarodičů. Jsou často zaskočeni neznalostí ovládání moderních technologií, neznalostí současných učebních osnov či neznalostí cizího jazyka. Velmi jim pomáhá možnost tyto potíže sdílet s ostatními pěstouny. Je i možné pro ně vytvořit svépomocnou skupiny, která se schází v menším počtu účastníků s přítomností pozvaného odborníka – vše probíhá v poklidné přátelské atmosféře a má rozměr spíše otevřené diskuzní skupiny. Vše je zpříjemněno drobným občerstvením. (MPSV, 2015, s. 209)

Možné způsoby vzdělávání pěstounů:

- „vzdělávací či osvětové dopoledne/odpoledne (může být pravidelné – 1x měsíčně),
- *jednodenní vzdělávací seminář,*
- *víkendový vzdělávací seminář či workshop,*
- *interaktivní skupiny,*
- *svépomocné skupiny a diskuzní kluby,*
- *rodinné pobyty se vzděláváním,*
- *individuální vzdělávání.“* (Tamtéž, s. 210)

Konkrétní podobu vzdělávání je možné najít ve standardech každé doprovázející organizace. (Tamtéž, s. 210)

Klíčový pracovník¹ na základě vyhodnocení potřeb dětí a pěstounů vytváří s rodinou vzdělávací plán, do kterého vybírá vhodná a potřebná témata a nabízí jejich pokrytí buď přímo ze vzdělávání doprovázející organizace nebo vyhledává jiné možnosti vzdělávání.

U rodiny s dlouhodobou pěstounskou péčí se výběr vhodných témat postupem času zužuje, neboť se témata často opakují a motivace pěstounů tím nabývá na obtížnosti. Jednou z možností řešení této situace je pořádat setkání s moderovanými diskuzemi, při kterých dochází ke sdílení zkušeností z výkonu pěstounské péče. (Pazlarová, 2016, s. 90-91)

Pěstoun se může účastnit kurzů akreditovaných pro jinou cílovou skupinu, pokud kurzy tematicky odpovídají vymezenému okruhu. Může splnit povinnost vzdělávání i na vzdělávací akci bez akreditace. Takové rozhodnutí pěstoun vždy konzultuje s klíčovým pracovníkem doprovázející organizace. (Nadační fond J&T, 2014, s. 16-17)

¹ „Tento pracovník dojednává se zájemcem podobu spolupráce, uzavírá s ním smlouvu o poskytnutí sociální služby, v případě pěstounů také Dohodu o výkonu pěstounské péče. Klíčový pracovník rodině poskytuje požadované služby, nebo zajišťuje jejich poskytování externími pracovníky dané organizace, případně jiným subjektem. Koordinuje služby, které jsou rodině poskytovány a úzce spolupracuje se sociálním pracovníkem OSPOD, který poskytuje sociálně-právní ochranu svěřenému dítěti.“ (Semerádová, Černá, Zachařová, 2013, s. 11)

3 MOTIVACE

Nakonečný definuje termín motivace následovně: „motivace je intrapsychicky probíhající proces, vycházející z nějaké potřeby a vyúsťující ve výsledný žádoucí vnitřní vztah, proces, který je iniciován endogenně (vnitřní pohnutka k odpočinku vycházející z pocitu únavy) nebo exogenně (finanční pobídka k splnění nějakého úkolu).“ (2014, s. 15)

Dále Nakonečný uvádí, že tento proces je interakcí vnitřních a vnějších činitelů, což znamená, že lidské jednání je iniciováno vnitřní pohnutkou a vnější pobídkou, jež člověka motivuje a aktivuje ho k výkonu určité činnosti. Vnitřní pohnutka jednání tvoří motiv, který je zážitkem nebo způsobem jednání, jež přináší nějaké uspokojení (sexuální, potřeby sociálního kontaktu atd.). Motivací lidského chování, jeho příčin a cílů, které dávají smysl chování, je vznik a uspokojování potřeb. Konečným cílem lidského chování je dosažení vnitřního stavu nazývaného uspokojení (nasycení, navázání kontaktu s jinou osobou atd.). (Tamtéž, s. 15)

Vágnerová k tématu motivace uvádí, že *„lidské chování mohou motivovat různé potřeby, názory, či emoce, které jsou pro daného jedince aktuálně významné (motivem může být například potřeba úspěchu, může jím být názor, že je potřeba lidem pomáhat, ale i pocit úzkosti a strachu ze selhání).“ (Ryan a Deci In: Vágnerová, 2016, s. 329)* Důvodem k lidskému chování jsou osobní motivy, které mají rozdílné zaměření na různé cíle a lidé vynakládají na jejich dosažení odlišné úsilí. K intenzitě úsilí významně napomáhají motivy, které představují podněty k aktivitě, jež se na zaměřuje na určitý cíl. K tomuto cíli se člověk vztahuje a aktuální potřebu a míru jeho uspokojení signalizuje emočním prožitkem. (Vágnerová, 2016, s. 329)

Podle Říčana je *„motivace souhrnné označení pro motivy a jejich působení. Definovat je proto třeba motiv.“ (Říčan, 2007, s. 92)*

3.1 Motiv

Motivem rozumíme potřebu, která má zdůraznit nedostatek cílového předmětu. Každý motiv má biologickou a energetickou stránku. Subjektivní a prožitkovou stránku motivu vyjadřují přání, zájem a postoj člověka. Můžeme říci, že motiv má určitou sílu a směr, a tudíž u něj můžeme určit cíl, jímž je pak změna prostředí ve vlastním těle i ve vlastní mysli. (Říčan, 2007, s. 92)

Vágnerová motiv definuje takto: „*motivy mohou existovat jako latentní dispozice, které se za určitých okolností aktualizují a navozují nějakou činnost. Podněcují lidi, aby uvažovali a jednali takovým způsobem, který by vedl k upokojení jejich potřeb.*“ (2016, s. 329) Motivy dělíme na vědomé a nevědomé, působící v různých variantách. Tyto varianty mohou být i protichůdné, potom závisí na okolnostech, která z nich převládne. Vágnerová uvádí příklad, kdy se osoba snaží dosáhnout vyššího postavení v práci a zároveň se obává neúspěchu nebo případně situaci, kdy by v tomto novém postavení selhala. (Tamtéž, s. 329)

Nakonečný pak pojem „motiv“ definuje jako, „*zážitek nebo způsob jednání přinášející nějaké uspokojení, který vyjadřuje vyabstrahovanou podstatu tohoto uspokojení.*“ (Nakonečný, 2014, s. 15) Současně taky popisuje rozdíl mezi pojmy motivace a motiv. Dle něj je „*motivace chápána jako v čase probíhající proces, kdežto motiv jako vnitřní psychologická příčina tohoto procesu, jež je vyabstrahována z jeho zaměřenosti, kterou tvoří dovršující reakce, a tedy obsah uspokojení.*“ (Tamtéž, s. 22)

Podle Vágnerové vznik motivu závisí na vnitřním psychickém i somatickém stavu jedince, ale i na vnějších podnětech. Pro vnitřní vztah je zdrojem motivu potřeba, jež dává impuls k aktivitě. Stimuluje člověka, aby dělal to, co mu přináší uspokojení.

Z hlediska vnějšího prostředí působí motivačně pobídka, která je vnějším podnětem, jež vyvolá vznik potřeby a s ní související motiv. Vnější pobídka stimuluje člověka k tomu, aby výsledkem jeho jednání bylo udržet si dobré vztahy s lidmi, nebo získat odměnu za něco, co ho uspokojí. (Vágnerová, 2016, s. 330)

Pobídky i potřeby stimulují lidské chování různým způsobem. Vytvářejí motiv, který člověku pomáhá k dosažení cíle. Přičemž cíle mají pro lidi různou důležitost a význam.

V závislosti na dlouhodobém neuspokojení nějaké potřeby dochází často ke změně cíle. Dlouhodobé osamocení jedince může navodit potřebu jakýchkoli sociálních kontaktů i za okolností, které by dříve pro něj nebyly příliš lákavé (postupné snižování nároků). (Vágnerová, 2016, s. 331)

Nakonečný rozlišuje různé druhy a formy motivů. Podle něj druhy motivů určují rozdíly v jejich obsahu (potřeba jídla je jiný druh motivu než potřeba bezpečí a jistoty). Dále také popisuje otázku forem motivů (vrozený pud je něco jiného než potřeba a ta je něco jiného než zájem). K jejich třídění slouží více hledisek, například genetické, fenomenologické atd. (2014, s. 172)

3.2 Proces motivace

Vnitřní dominantou motivačního procesu je potřeba (konkrétní pohnutka). Vnější dominantou je incentiva (vnější pobídka). Hodnota a vlastnosti stanoveného cíle, které vyvolávají reakci dovršení a navozují cílové uspokojení. Obecně vzato se procesem motivace vyjadřují rozpory mezi tím, co aktuálně subjekt prožívá a tím, co prožívat potřebuje, po čem touží a co si přeje. (Nakonečný, 2014, s. 25)

Obecně lze hovořit o vnitřních rozporech, které jsou motivačními činiteli vyvolávajícími vrozenou (pudovou) nebo naučenou tendenci k tomu je odstranit nebo jim předejít. V tomto smyslu pak motivace funguje jako proces udržování a obnovování vnitřní psychické rovnováhy. Motivace tedy směřuje k udržování a obnovování vnitřního stavu spokojenosti, který je dán interindividuálně odlišným potenciálem potřeb (sexu, agrese, výkonu. (Tamtéž, s. 26)

Souhrně lze říci, že motivace je požadovaný proces, který určuje zacílení, trvání a intenzitu chování nebo jednání. (Tamtéž, s. 27)

Je nutno upozornit na vztah motivace a chování a zdůraznit, že sama motivace ke spuštění žádoucího chování nestačí. Pokud jsou vyhlídky na dosažení cíle v dané situaci mizivé nebo nulové, pak i přes existenci motivace je od příslušného chování

upuštěno (např. pokud se daný sexuální objekt jeví jako nepřístupný, motivovaný subjekt se pokusí o nalezení náhradního objektu). (Nakonečný, 2014, s. 28)

Podle Vágnerové motivaci spojenou s určitým cílem lze hodnotit podle toho, jak je žádoucí, jak velkou touhu vyvolává a jak je dosažitelný. Ke změně cíle dochází po dlouhodobém neuspokojení potřeby.

Motivace je propojena s emocemi, kdy emoční prožitek vyjadřuje konkrétní potřebu a to, jak se člověku daří nebo nedaří ji uspokojit – zda dojde k dosažení či nedosažení cíle. Motivace je současně propojena i s kognicí, o svých potřebách a cílech lidé uvažují, mají různá očekávání, představy a různé možnosti jejich dosažení. Racionální úvahy se podílejí na vzniku motivu, na způsobu dosažení cíle i na posouzení výsledku. (Vágnerová, 2016, s. 331)

3.3 Teorie motivace

Podle Nakonečného neexistuje jednotná, všeobecně přijímaná teorii motivace. (Nakonečný, 2014, s. 301) Úkolem teorií motivace by měla být integrace následujících činitelů – vlivu bezprostředního okolí na chování člověka, působení stabilních, individuálních rozdílů ve vlastnostech osobnosti a konstantní vliv podprahových aktivních tendencí na chování. V teorii motivace je důležité respektovat intrapsychickou a emocionální podstatu motivace. (Tamtéž, s. 305)

Vágnerová uvádí, že lidská motivace zahrnuje různé potřeby. Přistupujeme k ní mnoha způsoby na podkladě různých teorií. (Vágnerová, 2016, s. 333)

Jelikož je teorií motivace vícero, popisuje tato práce, pro příklad lišících se přístupů, pouze některé z nich.

3.3.1 Psychoanalýza

Typickou teorií motivace, která splývá s teorií osobnosti reprezentuje psychoanalýza. (Nakonečný, 2014, s. 305)

Psychoanalytický pohled na lidskou motivaci se zaměřuje na nevědomé motivy (instinkty, nebo vytěsněné, primárně nepřijatelné touhy a přání). To souvisí s vrozenými vnitřními impulzy, jež směřují k okamžitému uspokojení bez ohledu na okolnosti a které je potřeba ovládat. Freud uznával existenci dvou pudových základních sil – Erós (instinkt života) a Thanatos (instinkt smrti). Erós se řídí principem slasti (uspokojení sexuální potřeby), Thanatos zahrnuje podněty směřující k nepřátelství, krutosti, agresi, řídí se principem nirvány, kterou lze nalézt hlavně ve smrti. Oba instinkty jsou primárním zdrojem energie a stimulují veškeré chování. Jsou iracionálními silami, které se rozumu těžko podřizují, to způsobuje mnohé problémy. Pudové tendence jsou v konfliktu i s dalšími silami – vyplývajícími ze sociálních norem, ale i z intrapsychických konfliktů, které jsou často zdrojem úzkosti. Nejistý člověk prožívá nepříjemné napětí při pokusech s někým navázat vztah, ale zároveň má potřebu o něj usilovat. Blokuje ho vlastní pocity úzkosti a obavy ze zavržení. Podstata mnoha vnitřních konfliktů spočívá v lidské touze po nedostupném nebo zakázaném. Lidé často nevědí, jaké síly je determinují – co vyvolává jejich úzkost. Neuvědomují si existenci různých motivů, které je významně ovlivňují. Je to způsobeno faktem, že fantazie přání, které jsou pro člověka nepřijatelné, ponižující či ohrožujícím, mohou být vytěsněny do nevědomí. To však neznamená, že přestávají existovat. Ovlivňují dále lidské jednání, které už nelze korigovat rozumem. Biologicky podmíněné pudové tlaky nabývající postupně na významu psychické potřeby, jež se rozvíjejí v průběhu života, ač mají vrozený základ. V průběhu doby nebyly vrozené instinkty považovány za tak důležité a byl kladen vyšší důraz na vztah subjektu k blízkým lidem, z tohoto pohledu je významnější uspokojení vyplývající ze vztahu s významnými jedinci – především s matkou. (Vágnerová, 2016, s. 333-334)

3.3.2 Humanistické teorie

Humanisticky zaměřené pojetí C. Rogerse a A. Maslowa klade důraz na význam lidské motivace, respektive na důraz na určité potřeby. Přičemž větší důraz je kladen na vědomé potřeby, na možnost vlastní volby a s ní související zodpovědnosti. S tím souvisí i optimismus a víra, že lidé dokáží takto jednat (jedná se o kladně vymezené potřeby). Nejdůležitější potřebou je potřeba rozvoje vlastní osobnosti. Rogers považoval za nejdůležitější potřebu seberealizace tzn. směřovat k využití vlastních možností, které jsou dané každému jedinci. To je prováděno různými emocemi, které člověk přijímá

jako autentickou informaci o sobě samém. Podmínkou seberealizace je dosažení psychické rovnováhy. Základem je uspokojení potřeby akceptace (dobré hodnocení ze strany druhých) a potřeby sebezpřijetí. (Vágnerová, 2016, s.337)

Podle A. Maslowa a jeho hierarchie potřeb jsou na prvním místě potřeby, jejichž uspokojení je nezbytné pro zachování lidské existence: hlad, žízeň, odstranění bolesti. Pokud nejsou uspokojeny tyto potřeby, mohou zcela ovládnout prožívání a jednání. Pokud jsou uspokojeny, pak vystupuje do popředí potřeba bezpečí. Pokud je tato potřeba uspokojena, přichází na řadu potřeba někam patřit a být milován. Další v hierarchii je potřeba úcty a sebeúcty. Když jsou všechny tyto potřeby nasyceny, nastupují do popředí potřeby poznání, krásy a harmonie. A to již vede k přechodu k potřebě seberealizace. Člověk přestává myslet jen na sebe, je zaujatý tvořivou prací nebo bojem nad osobní cíl, ve kterém se realizuje (Říčan, 2007, s. 106-108)

Takový jedinec touží po kráse, dobru, spravedlnosti, po estetických a jiných zážitcích, jejichž zdrojem jsou kulturní hodnoty. Tento druh transcendence Maslow označuje jako „metapotřeby“ vyjadřující potřebu sebezdokonalování. (Nakonečný, 2014, s. 332-333) Vágnerová popisuje vrchol hierarchie jako potřebu sebezpřesahu spojeného s existenciálním prožitkem sebe sama jako součástí většího celku. (2016, s. 338)

3.3.3 Behaviorismus

Behaviorismus vypracoval především dílčí motivační koncepty, konstrukty a teorie motivace v úzké souvislosti s koncepty, konstrukty a teoriemi a výzkumem učení. V behaviorismu se stále udržuje úzké pojetí motivace jen jako procesu energetizace chování vyjadřovaným pomocí pojmu „drive“. Takto pojatý drive (vnitřní endogenní popud nebo vnější pobídkou vyvolaný popud) je užitečný k vysvětlení změn v intenzitě chování. Měření motivace je založeno na základě měření intenzity drivu. Měření probíhá především v laboratorních podmínkách pomocí výzkumu s pokusnými zvířaty. Laboratorní poznatky však nedovolují zobecnění, která jsou aplikovatelná na člověka. Behavioristé odmítali koncept instinktu, slovem drive nerozumí „puď“, nýbrž již zmíněný „popud“. Pojetí obecného popudu vedlo k rozlišení popudu a potřeby. Později byly rozlišovány čtyři primární vrozené popudy – hlad, žízeň, sex a bolest. Drive může být manipulován, například deprivací fyziologické potřeby – čím je úroveň deprivace potřeby

větší, tím je organizmus aktivnější ve vyhledávání cíle potřeby. Fyziologické potřeby vyjadřující deficity organismu aktivují popudy, jež mají energetizující funkci. (Nakonečný, 2014, s. 321-327)

3.4 Hodnoty jako motivační faktor

Vágnerová uvádí, že některé vnější objekty a situace mohou jedince přitahovat (mají pro něj pozitivní hodnotu). Jiné objekty a situace ho mohou naopak odpuzovat (mají pro něho negativní hodnotu). Hodnotou tedy rozumíme něco, co má schopnost uspokojit potřebu člověka, má pro něho nějakou cenu. Člověk je schopen pro jejich dosažení či udržení vynaložit značné úsilí – to je žádoucí cíl tímto způsobem motivovaného jednání. Hodnoty dohromady tvoří hierarchický systém motivující a spoluurčující chování člověka. Tato hierarchie hodnot se během života neustále rozvíjí a současně se mění – závisí to na získaných zkušenostech a aktuální životní situaci.

Vedle systému hodnot, které jsou pro člověka žádoucí, se vytváří systém antihodnot, tedy systém toho, čemu se člověk chce vyhnout. Oba systémy dohromady tvoří komplex žádoucích cílů a nežádoucích možností, přičemž daný komplex ovlivňuje celkové směřování určitého jedince. Hodnoty můžeme také chápat jako kritéria hodnocení. Těmito kritérii následně lidé hodnotí okolní svět ale i sebe sama a své jednání. (2016, s. 357)

Dále Vágnerová uvádí, že hodnoty můžeme podle jejich obsahu alespoň orientačně (často dochází k přesahu z jedné oblasti do jiné) dělit na materiální/nemateriální, osobní/neosobní, hodnoty zahrnující jiné osoby/nadosobní duchovní a morální hodnoty a ideály. Základní lidské hodnoty jsou relativně neměnné a stabilní, v závislosti na životním cyklu či sociokulturních vlivech se však jejich konkrétní obsah může měnit.

Mezi tyto základní lidské hodnoty řadíme:

- Vztahy s lidmi,
- materiální hodnoty,
- moc,

- pravdu,
- svobodu,
- moudrost,
- morální hodnoty.

Pro pochopení významu hodnot a vlivu, jaký mají na lidské chování a způsob jeho chápání je důležité zdůraznit, že stejné chování může mít u každého odlišný význam. Například v případě partnerských vztahů – pro někoho může hodnota vztahu spočívat v uspokojování své potřeby citové jistoty, pro jinou osobu může spočívat v materiálním zajištění, které pro ni ze vztahu vyplývá, může vztah brát jako naplnění morálních zásad (založení rodiny, ...) atd. (Vágnerová, 2016, s. 359-360)

3.5 Motivace ve vzdělávání dospělých

Veteška a Vacínová uvádějí, že v rámci vzdělávání můžeme rozlišovat čtyři oblasti motivace:

- 1) *„Poznávací potřeby – získávání nových znalostí, vědomostí a dovedností.*
- 2) *Citové potřeby – emocionální a citové stavy v průběhu procesu učení.*
- 3) *Výkonové potřeby – obtížnost problémů a úkolů, které má jedinec řešit.*
- 4) *Sociální potřeby – oblast sociálních vztahů aktérů pedagogických situací.“* (2011, s. 71)

Aby přednášející mohl při vzdělávání vhodně motivačně působit na dospělé osoby, je dobré znát jejich subjektivní hierarchii těchto potřeb – determinujících aktivit.

Rozlišujeme dvě formy motivace dospělého ke vzdělávání:

- 1) Motivovat k výuce zaměřením se na dominující potřeby jedince. Toho lze docílit například volbou témat, která jsou pro jedince zajímavá a nějakým způsobem důležitá, přizpůsobením výuky (náročnosti, složitosti atp.) se zřetelem na úroveň výkonových potřeb či vyvoláním pedagogické interakce s ohledem na současné sociální potřeby.

- 2) Motivovat k výuce vytvořením vnějších podmínek, které obsahují silné motivační a stimulační nástroje pro konkrétní skupiny potřeb. Tím se dané potřeby aktivují a vyvolá se tak motivace pro veškerou učící činnost. Toho lze docílit uložením nějakého úkolu, který nebudou moci jednotlivci splnit a správně vyřešit bez spolupráce s jinými studenty (sociální potřeby), či předložením obtížné situace studentům, kterou budou muset vyřešit a průběh řešení je přivede k novým, důležitým poznatkům (poznávací potřeby).

Zda budou dané motivační přístupy realizovány úspěšně závisí na:

- znalosti daných potřeb,
- znalosti fungování těchto motivačních přístupů,
- znalosti projevů uvedených potřeb ve vzdělávání,
- znalosti charakteristiky dané dospělé osoby a jeho hierarchii potřeb.

Při procesu vzdělávání dochází k pedagogické interakci (komunikaci), tou vzdělávající motivuje dospělého jedince (studenta). Tímto způsobem je motivuje buď vědomě (cíleně navozuje podmínky, které jsou dostatečně naplňovány souhrnnými incentivy), nebo nevědomě (pedagogickou interakcí mezi vzdělavatelem a vzdělávaným, také neverbální komunikací).

Z hlediska prožívání jedince můžeme motivaci ve vzdělávání vymežit:

- pozitivní motivací – je způsobena například dobrým ohodnocením, úspěchem atp., může posilovat následné úsilí a aktivovat některé z potřeb (např. poznávací) a to díky kladnému citovému prožitku. Pozitivní motivace může být i nevlídnou pro jedince, v případě její nepřiměřenosti.
- negativní motivací – je způsobena například špatným hodnocením, nezájmem, neúspěchem atp., může pak docházet k ztrátě zájmu o učení, rezignaci na potup apod. Někdy může být negativní motivace i přínosná, pokud se díky ní aktivuje některá z potřeb jedince (poznávací, potřeba společenské prestiže, ...). (Veteška a Vacínová, 2011, s.71-72)

PRAKTICKÁ ČÁST

Jak již bylo uvedeno, průběžné a pravidelné vzdělávání patří k povinnostem, které musí splňovat každá osoba vykonávající pěstounskou péči a to po celou dobu jejího výkonu. Každý pěstoun tak stráví svým vzděláváním 24 hodin ročně, což ovlivní jeho plány (či plány celé rodiny) i na několik dní v roce. Smyslem práce a současně jejím hlavním cílem je proto objasnit, co kromě povinnosti stanovené zákonem motivuje pěstouny k tomuto vzdělávání (zda je vůbec motivuje něco jiného).

4 VÝZKUMNÝ VZOREK

Výzkumným vzorkem výzkumného šetření dané práce jsou klienti – pěstouni, Centra sociální pomoci a služeb o. p. s. (dále jen CSPS), které poskytuje služby pro pěstounské rodiny (doprovázení pěstounských rodin). Tato organizace byla zvolena z důvodu působení autorky bakalářské práce zde – k roku 2020 se jedná o šest let práce v dané organizaci na pozici „hlídače dětí“. „Hlídači“ tráví veškerý čas, kdy se dospělí vzdělávají, s dětmi. Autorka zároveň vykonávala v CSPS průběžnou a souvislou praxi (dohromady přes 200 hodin), kdy měla možnost účastnit se návštěv v rodině pěstounů, organizace a přípravy vzdělávání nebo supervize pracovníků.

CSPS je společnost založená před několika desítky let v Hradci Králové a v dnešní době nabízí hned několik služeb. Součástí centra je síť Manželských a rodinných poraden v Hradci Králové, Jičíně, Náchodě a Rychnově nad Kněžnou, dále pak centrum nabízí řadu služeb pro seniory – pečovatelskou službu, denní stacionáře, sociální poradenství a podporu a další. Současně centrum nabízí také služby pro pěstounské rodiny.

4.1 Služby pro pěstounské rodiny

Od roku 2013 nabízí CSPS služby pro pěstounské rodiny. Služby jsou určeny všem rodinám, které vykonávají pěstounskou péči na území Královéhradeckého kraje. Nejvíce rodin spolupracujících s centrem je z okolí či přímo z měst Náchod a Broumov.

Ve většině případech se jedná o příbuzenskou pěstounskou péči. Pro rok 2020 s organizací spolupracuje 58 pěstounských rodin, přičemž do výzkumného vzorku bylo z těchto rodin zařazeno 40 pěstounů. Výběr pěstounů probíhal náhodně, pouze na základě účasti pěstounů na vzdělávání v čase provádění šetření či v závislosti plánovaných návštěv v jednotlivých rodinách ve stanoveném čase. Každá z rodin má přiřazeného klíčového pracovníka a pak dalšího „týmového“ pracovníka (zakotveno ve standardech organizace). CSPS se snaží, aby dvojice pracovníků spolupracující s každou z rodin byla složena z rozdílně zaměřených a kvalifikovaných pracovníků (nejčastěji psycholog a sociální pracovník nebo speciální pedagog a sociální pracovník). Dvojčlenný, různorodý tým s rodinou spolupracuje proto, aby mohl obsáhnout širší spektrum jejich potřeb a lépe zabezpečit fungování rodiny.

Mezi nabízené služby patří především tyto:

- Pomoc a podpora při výchově a zajišťování péče o svěřené dítě. Tato služba obnáší návštěvu v rodině minimálně 1x za dva měsíce a telefonický kontakt dle potřeby rodiny, s rodinou nejčastěji komunikuje stanovený klíčový pracovník (domlouvá termín návštěv, řeší aktuální problémy, ...).
- Sociálně právní poradenství.
- Psychologické a speciálně pedagogické poradenství a terapie.
- Pomoc při navyšování znalostí a kompetencí pěstouna.
- Vzdělávání.
- Víkendové pobyty.
- Kluby.
- Odlehčovací služby (respitní péče).
- Zprostředkování kontaktu s vlastní rodinou dítěte.

4.1.1 Nabídka vzdělávání

Vzdělávání pěstounům poskytuje a zajišťuje sama organizace, a to buď v jednodenním vzdělávacím kurzu (šest vzdělávacích hodin) a nebo ve víkendovém pobytovém vzdělávání (osmnáct vzdělávacích hodin). Jednodenní vzdělávací kurzy se konají zpravidla v Náchodě a Broumově, vždy jednou za dva měsíce mimo prázdnin v každém z uvedených měst (tedy 4x v každém městě, součet vzdělávacích hodin pak

odpovídá povinnému vzdělávání). Víkendové vzdělávání se koná pouze dvakrát ročně, zpravidla v květnu či červnu a místo konání se průběžně mění, organizace zajišťuje dopravu tam i zpátky, je-li to nutné. V době, kdy se pěstouni vzdělávají (ať už při jednodenní nebo víkendové akci), je zajištěno hlídání a program pro děti – biologické děti pěstounů i děti v pěstounské péči.

CSPS se snaží neustále obměňovat témata vzdělávání a domlouvat nové lektory, současně se aktivně zajímá o názor pěstounů na vzdělávání a o možné oblasti, ve kterých by se chtěli oni sami vzdělávat.

Pro příklad je možné uvést některá témata vzdělávání pro roky 2019 a 2020:

- Emoce nejen u dětí.
- Ukončování pěstounské péče.
- Skryté potřeby dětí a dospělých.
- Morální vývoj dítěte.
- Být sám sebou – identita dítěte, které vyrůstá v náhradní rodinné péči.
- Období vzdoru v životě dítěte.
- Jak zacházet se zlostí u dítěte.
- Úmrtí v rodině.

5 VÝZKUMNÁ METODA A POSTUP PRÁCE

5.1 Výzkumné cíle

Tabulka 1: Přehled hlavního cíle a výzkumných otázek práce

Hlavní cíl práce: Zjistit, co motivuje pěstouny k průběžnému vzdělávání.
Výzkumné otázky: VO1: Motivuje pěstouny k průběžnému vzdělávání i něco jiného než povinnost stanovená zákonem? VO2: Uvědomují si pěstouni důležitost průběžného vzdělávání? VO3: Jak jsou pěstouni motivováni k plnění průběžného vzdělávání?

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Hlavním cílem práce je zjistit a objasnit, co motivuje pěstouny k plnění průběžného vzdělávání. Přestože je dané vzdělávání povinné pro všechny pěstouny, předpokládá se, že pro zdárné vykonávání vzdělávání (myšleno vzdělávání, které by mělo kýžený přínos na výchovné kompetence pečovateli) by měl existovat i jiný motiv než povinnost stanovená zákonem.

K objasnění dané problematiky jsou stanoveny tři výzkumné otázky. První z nich se přímo ptá na problematiku nastíněnou u hlavního cíle práce, tedy zda pěstouny motivuje i něco jiného než povinnost stanovená státem. Ve velké části případů se jedná o příbuzenskou pěstounskou péči, kdy jsou v roli pěstounů prarodiče dítěte, může tak docházet k situacím, kdy pečující osoby nechápou důvod, proč by se měly vzdělávat v něčem, čím si už (často několikrát) prošli. I v případě pěstounské péče vykonávané jinou než příbuznou osobou se můžeme setkat s případy, kdy jedinci nerozumí podstatě vzdělávání, můžou na ni pohlížet jako na „nutné zlo“, kterým musí projít bez ohledu na původní záměr.

Další výzkumnou otázkou je, zda si pěstouni uvědomují důležitost průběžného vzdělávání. I v případě, že jsou motivováni něčím jiným než samotnou povinností, může se způsob nahlížení na vzdělávání lišit – pro někoho může být vzdělávání nezbytnou

součástí výkonu pěstounské péče, jinému může připadat naprosto zbytečné a bezpředmětné. Tato otázka by měla vést k závěru, v jaké míře a kolik z dotazovaných pěstounů si uvědomuje důležitost vzdělávání.

Poslední výzkumná otázka zní: Jak jsou pěstouni motivováni k plnění jejich průběžného vzdělávání? Pro zodpovězení této otázky byli pěstouni přímo dotazováni na to, co je motivuje k plnění vzdělávání a pravidelnému docházení na něj.

5.2 Metodika výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo provedeno pomocí kvantitativního přístupu, který předpokládá, že určité aspekty sociálního světa jsou měřitelné či alespoň v určité míře tříditelné. Toto měření/třídění umožňuje dané aspekty porovnávat a analyzovat je pomocí statistických metod. Těmi je možné ověřit naše představy o zkoumané problematice, zjistit vzájemné vztahy mezi zkoumanými aspekty a jiné. (Reichel, 2009, s. 40) Tento typ přístupu byl pro práci zvolen z důvodu možného zaměření na větší část respondentů – v tomto případě možnost prozkoumat motivaci pěstounů u více než poloviny klientů spolupracujících s doprovázející organizací CSPS.

Z celkového počtu 58 pěstounských rodin se na výzkumném šetření podílelo 40 pěstounů. Šetření bylo uskutečněno pomocí anonymních, tištěných dotazníků. Dotazníky byly vyplňovány v několika vlnách, přičemž více než polovina byla pěstouny vyplněna po skončení vzdělávání organizovaného CSPS a to nejprve v Broumově a pak v Náchodě, kdy jim byly dotazníky rozdány a pěstouni byli obeznámeni s důvody daného šetření. Někteří z pěstounů vyplňovali dotazníky ve svých domovech při pravidelné návštěvě pracovníků organizace v rodině (v případě, že se pěstouni nechystali na vzdělávací akce plánované v daném období). Všechny dotazníky tak byly vyplněny v papírové podobě a byly shromažďovány v období od listopadu 2019 do konce ledna 2020. Z důvodu krátkého trvání celého šetření nebylo možné získat vyplněné dotazníky od všech pěstounů spolupracujících s CSPS, dosažený vzorek (40 respondentů) byl v daném období nejschůdnější počet a zároveň splňoval požadavek, aby bylo šetření zaměřeno na většinu pěstounů v organizaci a mělo tak určitou vypovídací hodnotu.

K zodpovězení výzkumných otázek jsou analyzovány jednotlivé tazatelské otázky v dotazníku a procentuálně vypočítána četnost jednotlivých odpovědí na ně. Tímto způsobem můžeme určit, zda se konkrétní znaky/odpovědi u vícero respondentů opakují a jaká je výpovědní hodnota výzkumného vzorku.

5.3 Výsledky výzkumného šetření

Otázka č. 1: Jak dlouho jste pěstouny

Tabulka 2: vyhodnocení první otázky

Odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
2 roky	1	2,5 %
3-5 let	11	27,5 %
6-10 let	21	52,5 %
10 a více let	7	17,5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

První otázka mířená na pěstouny se zaměřovala na délku jejich výkonu pěstounské péče a jednalo se o otevřenou otázku. Pro zjednodušení byly odpovědi následně rozřazeny do různých kategorií podle délky trvání. V teoretické části bylo popsáno, že vzdělávání pěstounů je povinné po celou dobu pěstounské péče a zároveň, že některá témata se po určité době mohou opakovat. Z výsledků této otázky vyplývá, že 70 % respondentů jsou pěstouny 6 a více let a lze tedy předpokládat, že se jim již některá ze vzdělávacích témat opakovala. Stejně tak prochází různými změnami i sami pěstouni, jak už vlivem věku, délky trvání náhradní rodinné péče, tak i vlastními zkušenostmi. Tato fakta mohou mít vliv na celkovou motivaci jedince.

Otázka č. 2: Kolik dětí máte v pěstounské péči?

Tabulka 3: Vyhodnocení druhé otázky

Počet pěstounských dětí v rodině	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
1 dítě	25	62,5 %
2 děti	9	22,5 %
3 dětí	4	10 %
4 děti	1	2,5 %
6 dětí	1	2,5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Otázka na počet pěstounských dětí v rodině byla stejně jako první otázka otevřená a respondenti zde odpovídali číselným vyjádřením. Z důvodu relativně malého množství různých odpovědí nebyly výsledky rozřazovány do žádných kategorií a byly ponechány v originálním znění. Z této otázky vyplývá, že více než 60 % respondentů má ve své péči pouze jedno pěstounské dítě. Jedno nebo dvě děti pak má 85 % respondentů. Tyto výsledky odpovídají trendu, že v současnosti ubývá vícečetných pěstounských rodin, které mají v péči hned několik dětí.

Otázka č. 3: Máte v pěstounské péči dítě/děti z příbuzenského vztahu (z rodiny)?

Tabulka 4: Vyhodnocení třetí otázky

Nabízené možnosti	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Ano.	25	62,5 %
Ne.	14	35 %
Obojí.	1	2,5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Výsledky třetí otázky ukazují, že 62,5 % z celkového počtu respondentů vykonává příbuzenskou pěstounskou péči. Tento procentuální podíl odpovídá celorepublikovým statistikám, které prokazují, že příbuzenských pěstounů jsou až 2/3 z celkového počtu pěstounů v České republice. V případě příbuzenské pěstounské péče je pro pěstouny obtížnější si uvědomit, že se jedná o profesionální povolání. Do popředí vystupuje spíše poslání/úkol rodiny postarat se.

Otázka č. 4: Proč je podle Vás vzdělávání pěstounů povinné?

Tabulka 5: Vyhodnocení čtvrté otázky

Nabízené odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Jedná se o kontrolu státu nad pěstouny.	4	10 %
Jedná se o pomoc pěstounům v průběhu jejich pěstounství.	14	35 %
Jedná se o důležitý proces, má zajistit co možná nejkvalitnější výchovu pro děti v pěstounské péči.	18	45 %
Nevidím žádný vážný důvod.	2	5 %
Je to pouze znepříjemňování výkonu pěstounství.	-	-
Nepřemýšlel/a jsem o tom.	2	5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

U otázky týkající se přímo důvodu, kvůli kterému je vzdělávání povinné, uvedlo nejvíce respondentů (45 %), že se jedná o důležitý proces, který zajišťuje, aby pěstouni vychovávali svěřené děti co možná nejkvalitnějším a nejvhodnějším způsobem. Tento výsledek byl v opozici s předpokladem autorky práce – tím bylo, že pěstouni vzdělávání chápou spíše jako kontrolu státu či že si neuvědomují žádný podstatný důvod k povinnému vzdělávání. Přitom tyto dvě možnosti využilo pouze šest ze čtyřiceti klientů. Další z nejčtenějších odpovědí byla, že se jedná o pomoc pěstounům v průběhu výkonu pěstounské péče (35 %). Celkově můžeme zhodnotit, že dotazovaní pěstouni si ve většině případů (80 %) uvědomují důležitost vzdělávání a nahlízejí na něj jako na pomoc jak jim, tak dětem. Pouze minimum respondentů pak odpovědělo, že o problematice vůbec

nepřemýšlelo a překvapivě žádný z respondentů neuvedl jako důvod znepríjemňování výkonu pěstounské péče.

Otázka č. 5: Co Vás nejvíce motivuje v plnění vzdělávání?

Tabulka 6: Vyhodnocení páté otázky

Nabízené odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Povinnost stanovená zákonem.	3	7,5 %
Možnost setkat se s ostatními pěstouny.	13	32,5 %
Možnost dozvědět se něco nového z oblasti výchovy.	15	37,5 %
Možnost sdílet své problémy.	6	15 %
Možnost vzdělávání (obecně).	2	5 %
Vidina vlastního zlepšení/zdokonalení.	1	2,5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Pátá otázka byl zaměřena na individuální motivaci pěstounů k plnění vzdělávání. Jako nejvíce motivující faktory uvedli respondenti možnost dozvědět se nové poznatky z oblasti výchovy a péče o děti a poté možnost setkat se s ostatními pěstouny. Výsledky této tazatelské otázky jsou v souladu s výsledky předchozí otázky na téma, proč je vzdělávání povinné. V obou případech byly nejčtenější odpovědi zaměřené na kvalitní výchovu dítěte. Pěstouni si tedy nejen uvědomují důležitost vzdělávání v souvislosti s výchovou svěřených dětí, navíc je to pro ně nejvíce motivující faktor. Možnost setkat se s jinými pěstouny souvisí s touhou po sounáležitosti, pěstouni se díky kontaktu s ostatními můžou cítit více v bezpečí – jsou v prostředí, kde se sejde více lidí se stejnými

problémy, kteří zažívají obdobné situace a může pro ně být jednodušší v takovém prostředí sdílet své prožitky. S tím souvisí i třetí z nejčastějších odpovědí – možnost sdílet své problémy. Pouze tři respondenti (7,5 %) zvolili možnost, že se jedná o povinnost stanovenou státem, což také neodpovídá předpokladu autorky.

Otázka č. 6: Vnímáte přínos ze vzdělávání v průběhu let pořád stejně?

Tabulka 7: Vyhodnocení šesté otázky

Nabízené odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Je pořád co se učit.	13	32,5 %
Ze začátku bylo vzdělávání užitečnější.	9	22,5 %
Už mi to nic nepřináší.	-	-
V průběhu pěstounství si víc uvědomuji jeho přínos.	11	27,5 %
Nikdy mi to nic nepřinášelo.	1	2,5 %
Nepřemýšlím nad tím, je to povinnost.	6	15 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

U odpovědi na šestou otázku můžeme pozorovat první znatelnější rozdílnost mezi výsledky. Nejvíce respondentů (32,5 %) uvedlo, že mají za to, že je stále co se učit, tudíž můžeme říci, že jim nevádí vzdělávat se několik let a přistupují k němu pozitivně. Druhá nejčastější odpověď dokonce přímo uvádí, že si pěstouni v průběhu let více uvědomují důležitost vzdělávání. Tyto dvě odpovědi dohromady zvolilo 60 % respondentů a lze z toho usuzovat, že jsou ke vzdělávání vhodně motivováni. Oproti tomu 22,5 % respondentů považuje vzdělávání za užitečnější na začátku výkonu péče. Tito respondenti

nezvolili jako odpověď, že jim již vzdělávání nic nepřináší, stále tedy vnímají ze vzdělávání nějaký přínos, přesto mají za to, že jeho účinnost a přínos s postupem času klesá. Oproti předchozí otázce, která se vztahuje na to, co motivuje pěstouny ke vzdělávání, u otázky č. 6 odpovědělo 15 % respondentů, že nad tímto nikdy nepřemýšleli, že jde o povinnost – u předchozí otázky přitom odpovědělo pouhých 7,5 %, že je nejvíce motivuje povinnost. Tento rozdíl můžeme přikládat formulaci otázky, kdy jde u šesté otázky o pohled na vzdělávání v průběhu uplynulé doby.

Otázka č. 7: V čem vidíte největší přínos ze vzdělávání

Tabulka 8: Vyhodnocení sedmé otázky

Nabízené odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Zdokonalování sebe sama.	2	5 %
Poznávání nových lidí.	4	10 %
Sdílení svých zkušeností s ostatními.	12	30 %
Pocit, že v tom nejsem sám/sama.	5	12,5 %
Možnost poradit se s profesionály.	12	30 %
Díky vzdělávání jsem připraven/a na možné nadcházející situace.	4	10 %
Žádný přínos ze vzdělávání nemám.	1	2,5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Z tabulky vyčteme, že nejčastěji pěstouni volili dvě odpovědi, a to možnost konzultace s profesionály v oboru a možnost sdílení vlastních zkušeností s ostatními

účastníky vzdělávání (každá z těchto odpovědí má po 30%). U první z uvedených možností můžeme konstatovat, že pěstouni si jsou vědomi toho, že zažívají situace, při kterých je vhodné (někdy dokonce nutné) poradit se s profesionálem. Současně považují dosavadní lektory, nebo alespoň některé z nich, za skutečné profesionály v dané problematice, kterým mohou důvěřovat. Možnost sdílení vlastních zkušeností souvisí s pocitem sounáležitosti a pocitem bezpečí – pěstouni jsou během vzdělávání v prostředí, kde se mohou svěřit, důvěřují nejen pracovníkům doprovázející organizace, ale také ostatním pěstounům. Důležité je, že si v takovou chvíli mohou naplno uvědomit, že „v tom nejsou sami“. Právě tento pocit, kdy si jsou pěstouni vědomi toho, že na své problémy nejsou sami, byla třetí nejčastěji uváděná odpověď, i když už se nejedná o větší množství respondentů (12,5 %).

Respondenti dále uváděli, že si nejvíce váží možnosti potkat se s novými lidmi (10 %) a že dále že považují vzdělávání za pomoc, díky které mohou v budoucnu řešit možné komplikace či obtížné situace (10 %). Fakt, že respondenti pozitivně hodnotí poznávání nových osob, souvisí s chutí člověka být sociální bytostí, vytvářet nové sociální kontakty a být součástí společenského dění. Pokud se pěstoun soustředí i na naplňování těchto svých potřeb, jedná se s největší pravděpodobností o sociálně zdatného jedince – takový jedinec může lépe podpořit zdravý rozvoj svěřeného dítěte. V případě přípravy pro možné nadcházející situace se na odpovědích projevuje, že si pěstouni uvědomují, že momentální stav se může kdykoliv změnit a že vzdělávání neslouží pouze k aktuální podpoře pěstounů při výchově, ale připravuje je i na to, co se jim teprve může stát.

5 % z dotazovaných pěstounů vidí největší přínos ze vzdělávání ve zdokonalování sebe sama, vzdělávání má pro ně ještě vyšší princip, než pouze zdokonalování ve své profesi.

Pouze jeden respondent uvedl, že ze vzdělávání nemá naprosto žádný přínos, jedná se tedy o špatně motivovaného jedince, se kterým by měla být probrána forma následné spolupráce a měl by být upraven vzdělávací plán.

Otázka č. 8: Souhlasíte s tím, aby bylo vzdělávání povinné po celou dobu pěstounské péče?

Tabulka 9: Vyhodnocení osmé otázky

Nabízené odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Ano.	27	67,5 %
Ne.	9	22,5 %
Nevím.	4	10 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Osmá otázka se přímo dotazovala respondentů na to, zda souhlasí s povinným vzděláváním ve svém oboru po celou dobu jeho výkonu. Větší část z dotazovaných se přiklonila k odpovědi „ano“, tedy souhlasí s tím, aby bylo vzdělávání povinné (67, 5 % respondentů). 10 % dotazovaných nedokázalo na otázku s jistotou odpovědět a uvedli, že nevědí. Zbytek pěstounů udal rezolutně, že s povinným vzděláváním po celou dobu výkonu pěstounské péče nesouhlasí.

Otázka č. 9: Kdyby vzdělávání pěstounů nebylo povinné, docházeli byste na něj?

Tabulka 10: Vyhodnocení deváté otázky

Nabízené odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Ano.	11	27,5 %
Spíše ano.	15	37,5 %
Možná.	9	22,5 %
Spíše ne.	3	7,5 %
Ne.	2	5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

V deváté otázce mířené na to, zda by pěstouni docházeli na vzdělávání i v případě, že by to nebylo povinné, se nejvíce respondentů (37,5 %) shodlo na možnosti „spíše ano“. Druhou nejčastější odpovědí pak byla možnost „ano“ (27,5 %). 65 % dotazovaných se tak přiklání k tomu, že by se i nadále vzdělávalo v problematice péče a výchovy o dítě – lze tedy usuzovat, že jim vzdělávání pomáhá naplňovat některé z jejich potřeb a hodnotí ho pozitivně. Pro možnosti „ne“ nebo „spíše ne“ bylo v případě této otázky 12,5 % respondentů. Neutrální odpověď „možná“ zvolilo 22,5 % z dotazovaných pěstounů. U této otázky je nutné si uvědomit, že se jedná o polemiku a těžko říci, jak by se pěstouni zachovali, pokud by daná situace reálně nastala.

Otázka č. 10: Co Vás motivovalo k tomu stát se pěstounem?

Tabulka 11: Vyhodnocení desáté otázky

Odpovědi	Počet odpovědí
Pomoc vlastní rodině.	20
Každý má právo na rodinu.	4
Touha po větší rodině.	3
Touha pomoci ostatním.	7

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Otázka č. 10 bylo otevřená a dobrovolná, proto jí nezodpovědělo všech 40 respondentů, místo toho je zde 34 odpovědí. Odpovědi byly rozděleny podle významu do upravených kategorií viz. tabulka. Celkem 20 pěstounů napsalo jako hlavní motivaci pro započetí pěstounské péče potřebu pomoci rodině. Respondenti se zde často odkazovali na fakt, že kdyby si nevzali dítě do pěstounské péče, skončilo by v dětském domově, což nemohli či nechtěli připustit. Část pěstounů (7 respondentů) uvádělo důvody, které byly kategorizovány jako „touha pomoci ostatním“ – můžeme mluvit o jakémsi altruismu, kdy respondenti cítili, že by měli pomáhat ostatním, když takovou možnost mají. Tři z respondentů napsali, že chtěli rozšířit již aktuální rodinu, v jednom případě proto, že chtěli další dítě, ale již nemohli mít vlastní, v dalším proto, že měli již „odrostlé“ děti a cítili, že můžou pomoci vychovat další. 4 dotazovaní považovali za největší motivaci vlastní přesvědčení, že každý člověk má právo vyrůstat v rodině.

Otázka č. 11: Je něco, co byste si ve vzdělávání přáli změnit?

Tabulka 12: Vyhodnocení jedenácté otázky

Odpovědi	Počet odpovědí
Aby se do vzdělávání zapojovali i starší pěstounské děti.	1
Po určité době méně povinných hodin vzdělávání.	3
Více vzdělávacích pobytů než jednodenních akcích.	1
Aby se témata neopakovala.	4
Více možností pro diskuzi mezi pěstouny/pěstounské kluby.	4
Více zážitkových aktivit – zážitkové vzdělávání.	2
Aby bylo vzdělávání nepovinné.	2

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Stejně jako u předchozí otázky, i zde se jedná o otevřenou a dobrovolnou otázku. Ze 40 respondentů zde uvedlo své názory na možnosti pro zlepšení v oblasti vzdělávání 17 z nich. Nejčastěji se objevovaly požadavky na to, aby se neopakovala témata (4) a aby bylo zajištěno více možností pro vzájemnou diskuzi mezi pěstouny, případně aby byly založeny pěstounské kluby, kde by mohli pěstouni pravidelně konzultovat aktuální situace mezi sebou (4). V rámci neopakování témat nelze pěstounům s jistotou vyhovět. Možných témat je sice hodně, jejich množství však není neomezené, a proto se po pár letech témata pakovat mohou, případně se objevují v trochu pozměněném znění, v různých úhlech pohledu, stejné téma zpracované různými lektory.

V případě názoru, že by bylo dobré zajistit více možností pro pěstouny se scházet mezi sebou, se znovu projevuje větší potřeba sociálních interakcí, sdílení svých příběhů, starostí a radostí, potřeba někam patřit a ujistit se, že v tom člověk-pěstoun není sám. Na vzdělávání tak vznikají blízká přátelství, která vedou k potřebě se častěji setkávat i mimo oficiální aktivity zajišťované organizací. Pro pěstouny tak vzniká další motivační faktor, proč docházet na vzdělávání.

Tři respondenti by si přáli, aby se po určité době zohlednila doba výkonu pěstounské péče a jim se tak postupně snižoval počet hodin, které musí pravidelně trávit na vzdělávání. Jeden z respondentů v tomto případě dokonce upřesnil, že by si přál postupně vyměnit povinné vzdělávání za odborné individuální konzultace. Důvody pro tento požadavek můžeme přikládat různým faktorům – od opakujících se témat po nevhodnou motivaci ke vzdělávání – žádný z respondentů však tento požadavek nespécifikoval.

Dva pěstouni by si přáli, aby bylo zajištěno více možností vzdělávání se zážitkovou formou (organizace pořádá 2x ročně vzdělávací víkendy, kde určitá část je koncipována zážitkově, viz. popis výzkumného vzorku). Jeden z pěstounů přímo napsal, že by si přál navýšit počet vzdělávacích víkendů. Lze tedy předpokládat, že těmto třem pěstounům vyhovuje způsob, jakým se pěstouni při zážitkovém vzdělávání interaktivně zapojují a mají možnost větší míry spolupráce a současně je naplněna jejich potřeba být v kolektivu ostatních.

Dva pěstouni uvedli, že by si přáli, aby bylo vzdělávání nepovinné – tohoto tématu se týkaly také předchozí samostatné otázky.

Překvapivý byl názor, kdy by si jeden respondent přál, aby se vzdělávání účastnily i starší pěstounské děti, které jsou v pěstounské péči již delší dobu. Daný jedinec pravděpodobně předpokládá, že by téma semináře bylo užitečné i těmto dětem, či by mělo přínos pro celou rodinu.

Otázka č. 12: Věk

Tabulka 13: Vyhodnocení dvanácté otázky

Věk	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
18-26	2	5 %
27-35	1	2,5 %
35-45	8	20 %
45-55	15	37,5 %
55-65	11	27,5 %
65 a více let	3	7,5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Výsledná data z této otázky slouží jako orientační přehled nejobsáhlejších věkových kategorií, které se na výzkumném šetření podílely. Můžeme tak říci, že 72,5 % respondentů je starších 45 let a naopak nejméně respondentů je ve věkových kategoriích 18-26 a 27-35 (dohromady 3 respondenti, tedy 7,5 %).

Otázka č. 13: Pohlaví

Tabulka 14: Vyhodnocení třinácté otázky

Pohlaví	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
Žena.	27	67,5 %
Muž.	13	32,5 %
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Pro lepší náhled na celkový výzkumný vzorek byli pěstouni rozřazeni na muže a ženy. Z této otázky vyplývá, že 67,5 % respondentů jsou ženy, zbytek pak muži.

Otázka č. 14: Jak jste spokojeni s dosavadním vzděláváním? (známkování jako ve škole)

Tabulka 15: Vyhodnocení čtrnácté otázky

Nabízené odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální podíl %
1	22	55 %
2	12	30 %
3	5	12,5 %
4	1	2,5 %
5	-	-
Celkem:	40	100 %

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

V poslední otázce měli pěstouni možnost zhodnotit dosavadní vzdělávání. Byla jim pro tento účel nabídnuta škála od jedné do pěti a respondenti měli známkovat stejně jako ve škole. 55 % procent z dotazovaných zhodnotilo dosavadní vzdělávání známkou jedna – se vzděláváním jsou tedy spokojeni, uspokojuje jejich potřeby a odpovídá jejich požadavkům. 30 % z nich oznámkovalo vzdělávání a funkci organizace známkou dva, se vzděláváním jsou tedy také spokojeni, ale našly by se určité výhrady či možnosti pro zlepšení. Známkou tři využilo 12,5 % respondentů, vzdělávání tedy nevnímají ani více pozitivně, ale ani více negativně. Mají určité výhrady a zároveň v některých ohledech splňuje jejich požadavky. Pouze jeden respondent zvolil známku 4, v tomto případě by bylo vhodné, aby daný pěstoun přímo oslovil pracovníky organizace a promluvil si s nimi o možných změnách či zlepšeních, což by napomohlo pozitivnějšímu vnímání vzdělávání. To, že doprovázející organizace je pěstouny vnímána kladně, také přispívá k motivaci pěstounů pro povinné vzdělávání, je pro ně příjemnější na vzdělávání docházet a mohou se s pracovníky a lektory cítit v bezpečí, mají k nim důvěru.

5.4 Interpretace a diskuze výsledků

Pomocí kvantitativního šetření byla shromážděna data, pomocí nichž podle autorky došlo k zodpovězení tří výzkumných otázek, které jsou v práci položeny a mohl být naplněn hlavní cíl práce.

První z výzkumných otázek měla zodpovědět, zda pěstouny motivuje k jejich vzdělávání i něco jiného, než stanovená povinnost. Již skutečnost, že většina pěstounů uvedla, že by na vzdělávání docházela i v případě, že by nebylo povinné, naznačuje existenci i jiné motivace (práce dále zkoumá jaké). Rezolutně proti byla pouze malá část respondentů. U respondentů, kteří si byli jisti, že by bez stanovené povinnosti na vzdělávání nedocházeli, by mohlo jít o skutečnou absenci jiných motivačních faktorů. Další možností pak je, že se sami cítí být motivováni i něčím jiným než zákonem, tato motivace je však pro plnění daného úkonu nedostatečná– stav, kdy i přes existenci motivace nedojde k dosažení cíle popisuje teoretická část práce.

Současně většinu dotazovaných pěstounů povinnost vzdělávat se nedemotivuje od výkonu pěstounské péče a následného vzdělávání – lze tak usuzovat podle odpovědí na otázku, zda souhlasí s tím, aby bylo vzdělávání povinné po celou dobu pěstounské péče, kdy tyto respondenti uvedli, že s danou povinností souhlasí. Z teoretické části tam můžeme usuzovat, že vzdělávání pravděpodobně naplňuje některé z potřeb dotazovaných pěstounů a existují tu v dostatečné míře vnější motivační aspekty.

Na otázku, týkající se faktoru, který je nejvíc motivující pro splnění vzdělávání, zvolili pouze tři dotazovaní možnost, že se jedná o „povinnost stanovenou zákonem“ – respondenti jsou tedy více než z 90 % motivováni něčím jiným (jak již bylo naznačeno výše). Zodpovězení této výzkumné otázky tak zní: Ano, pěstouni jsou k plnění povinného vzdělávání motivováni i jinými faktory, než právě zákonem.

Druhá výzkumná otázka se ptá, jestli si pěstouni uvědomují důležitost průběžného vzdělávání. Autorka má za to, že ano – respondenti si uvědomují přínos ze vzdělávání.

Díky vzdělávání se pěstouni setkávají s profesionály, mají možnost s nimi konzultovat své problémy a vzdělávat se pod vedením osob, které jim mají co předat. Pěstouni současně kladně hodnotili přínos díky možnosti sdílení svých zkušeností s ostatními. Podle autorky tedy respondenti na vzdělávání naplňují svou potřebu sounáležitosti, jsou motivováni vidinou a touhou po sociální interakci (viz. teoretická část) a začleněním se do kolektivu – skupiny lidí, kteří mají společné téma, něco je spojuje. Pokud je člověk schopen sdílet své prožitky a problémy s ostatními, jistě se musí cítit bezpečně a má důvěru ve své okolí. Pouze 1 respondent zvolil možnost, že ve vzdělávání nevidí žádný přínos, žádný nepocituje. Naprostá většina respondentů si uvědomuje, že jim vzdělávání naplňuje určité potřeby a pomáhá jim v jejich životní situaci.

Většina respondentů navíc považuje vzdělávání za přínosné i po několika letech výkonu pěstounské péče, někteří dokonce za ještě přínosnější. Může to být způsobeno jakousi profesní uvědomělostí, která by se měla u pěstounů posilovat, či tím, že jsou pěstouni více informováni o náročnosti výchovy dětí v náhradní rodinné péči a rozdílech v péči o děti vyrůstající od narození v biologické, dobře fungující rodině. Jak popisuje teoretická část, témata jsou zaměřena zejména na problematiku, se kterou se pěstouni nejčastěji setkávají a dbá se na to, aby se rozsah témat neustále rozšiřoval a plnil tím

tak vzdělávací potřeby pěstounů. Oproti tomu část respondentů uvádí, že vzdělávání má větší smysl ze začátku výkonu pěstounské péče. Tito pěstouni mohou na začátku pociťovat strach z možných nadcházejících situací, celkový stav je pro ně nový, mohou se cítit nejistě. V takovém případě může mít vzdělávání určitou stimulační a podpůrnou funkci, jejíž význam se v průběhu let může snižovat. To, že pěstouni pociťují snižující se přínos ze vzdělávání, může být zapříčiněno například volbou nevhodných témat (která se netýkají konkrétně jejich rodiny) nebo nedostatečnou motivací k vlastnímu zdokonalování se v oblasti výchovy. Zde se znovu ukazuje, že vzdělávání je dotazovanými pěstouny, nebo alespoň většinou z nich, chápáno jako opodstatněná součást výkonu jejich profese.

Třetí výzkumná otázka zní: Jak jsou pěstouni motivováni k plnění průběžného vzdělávání? Na dotaz, kde měli respondenti určit, proč je podle nich vzdělávání povinné, uvedla skoro polovina z nich, že se jedná o důležitý proces, který má zajistit co možná nejkvalitnější výchovu pro děti, které jim byly svěřeny do péče. Další část z nich pak povinné vzdělávání chápe jako nezbytnou pomoc pěstounům při výkonu jejich profese. S třetí výzkumnou otázkou souvisí i všechny výše uvedené výsledky pro předchozí výzkumné otázky – pěstouni jsou nejčastěji motivováni jinými faktory, než zákonnou povinností, uvědomují si důležitost vzdělávání, v nadpoloviční většině s ním souhlasí a využívají by ho i v tom případě, když by přímo nemuseli. Respondenti navíc hodnotili dosavadní vzdělávání převážně kladně. Je tedy pravděpodobné, že vzdělávání pomáhá naplňovat některé potřeby pěstounů, někteří díky tomu mohou dosáhnout svých stanovených cílů – což jsou dle teoretické části práce důležité aspekty k dostatečné motivaci. Na základě zjištěných poznatků autorka usuzuje, že pěstouni jsou v doprovázející organizaci CSPA motivováni takovým způsobem, který napomáhá k lepšímu zvládnutí povinného vzdělávání a podporuje pěstouny ve zlepšování výkonu pěstounské péče.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, co motivuje pěstouny k průběžnému vzdělávání. Ze zjištěných dat autorka vyvozuje, že dotazovaní pěstouni vnímají jako pozitivní motivaci pomoc a podporu, jakou jim účast na vzdělávání zajišťuje a pocit sounáležitosti a vědomí, že to co zažívají oni, mohou zažívat i ostatní. Vzdělávání jim poskytuje prostor pro vlastní konzultace a zároveň možnost diskutovat s lektory a dalšími pěstouny. V jedné

z otevřených a dobrovolných otázek měli respondenti možnost uvést, co je motivovalo k tomu stát se pěstouny. Vzhledem k tomu, že více než 60 % respondentů tvořili příbuzenští pěstouni, není tak překvapující, že 20 z respondentů uvedlo jako motiv „pomoc vlastní rodině“. Dalšími z uváděných možností bylo právo na rodinu pro všechny, touha po větší rodině a touha pomoci ostatním. Dotazovaní pěstouni byli tak většinou motivováni touhou pomoci jinému člověku/lidem. Z výzkumu nelze vyčíst, zda má i tato sociální empatie vliv na motivaci ke vzdělávání, faktem však zůstává, že každý z pěstounů věděl o této povinnosti a bylo na něm se rozhodnout, zda se pěstounem stane či ne.

ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo zjistit, co motivuje pěstouny k průběžnému vzdělávání. Výsledky výzkumného šetření a jejich zhodnocení vedlo autorku k názoru, že nejvíce jsou motivováni uvědoměním, že jim vzdělávání nabízí pomoc a podporu v situacích, které musí, či by jednoho dne mohli, řešit. Mohou se poradit jak s profesionály v daném oboru, tak i s ostatními pěstouny. Právě setkávat se s ostatními a možnost sdílet s nimi své radosti či strasti z průběhu výchovy svěřených dětí je dalším z neopomenutelných motivačních faktorů. Dotazovaní pěstouni během vzdělávání naplňují svou potřebu být součástí skupiny, být společenskými bytostmi. Navíc se mohou cítit bezpečně – jelikož se dokáží v kolektivu projevit, sdílet své zážitky a naslouchat ostatním – v bezpečí se cítí. Je také důležité podotknout, že výkon pěstounské péče není pro každého. Záleží na svobodném rozhodnutí každé osoby, zda se pěstounem chce stát a zda proto podstoupí další kroky. Pokud byli respondenti dostatečně motivováni stát se pěstouny, dá se předpokládat, že tuto počáteční motivaci pociťují i v průběhu výkonu pěstounské péče při činnostech, které k tomu náleží – součástí šetření byla i otázka, co pěstouny motivovalo k tomu stát se právě pěstounem. Většina z odpovědí měla společný motivační základ – pomoc ostatním, ať už se jednalo o pomoc rodině či pomoc dětem mimo rodinu. Touha pomoci, a pomoci vhodným způsobem, může být tedy dalším z motivačních faktorů, i když toto téma práce přímo nezkoumá.

Všechny tři výzkumné otázky se dle názoru autorky pomocí výzkumného šetření podařilo zodpovědět a souhrnem ze zjištěných poznatků tak mohl být naplněn hlavní cíl práce.

Odpovědí na první výzkumnou otázku, dle autorky – zda jsou pěstouni motivováni i něčím jiným než povinností uloženou zákonem je, že dotazovaní pěstouni jsou ve většině případů motivováni jinými faktory, než právě povinností. Povinnost jako příčina hlavní motivace pro vzdělávání byla zvolena pouze třemi ze čtyřiceti respondentů. Respondenti daleko víc vnímají jako motivační faktor, že mohou zdokonalit své dovednosti a získat nové kompetence v oblasti výchovy a péče o svěřené dítě. Z více otázek pak vyplývá, že pěstouny motivuje možnost být v kolektivu s ostatními, kde mají

možnost s nimi probrat své problémy a „necítí se tak sami“ při výkonu této náročné profese jež je zároveň posláním.

Pěstouni současně vnímají důležitost vzdělávání, chápou ho jako pomoc a jako opodstatněnou součást výkonu pěstounské péče. Více než polovina z respondentů by dokonce na vzdělávání docházela i v případě, kdy by to neměli povinné. Tato tvrzení vycházejí z výsledků druhé výzkumné otázky, zda si pěstouni uvědomují důležitost průběžného vzdělávání.

Poslední výzkumnou otázkou byla otázka: Jak jsou pěstouni motivováni k průběžnému vzdělávání? Ze zjištěných údajů bylo vyvozeno, že jsou pěstouni motivováni způsobem, který jim pomáhá v plnění vzdělávání, podporuje jejich chuť se dále vzdělávat a navozuje pocit bezpečí a jakéhosi „pečujícího přístupu“ ze strany organizace, lektorů, ale i ostatních vzdělávajících se pěstounů.

Výsledky šetření byly pro autorku překvapující, předpokládalo se více „negativních“ odpovědí a menší zájem pěstounů o vzdělávání. Tento předpoklad však nevzešel z vlastních zkušeností nebo pozorovaných jevů, jednalo se pouze o domněnku.

Několikrát bylo zmíněno, že vzdělávání je povinné a trvá po celou dobu výkonu pěstounské péče. Z tohoto důvodu je podle autorky důležité více se na něj zaměřit a případně zkoumat, jaký mají pěstouni ke vzdělávání vztah a jak na něj nahlíží. Takový výzkum by bylo vhodné provést u početnějšího výzkumného vzorku, v ideálním případě celorepublikově.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. vyd. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-4824-5

BUBLEOVÁ, V. et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2018. ISBN 978-80-87455-30-2. Dostupné z: https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/19319_a5-zi-o_pestounske_peci_0.pdf

MPSV. *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7421-103-4.

NADACE SIRIUS, ASOCIACE DÍTĚ A RODINA. *Pěstounské rodiny v České republice: Základní charakteristika pěstounů a dětí v pěstounské péči*. Praha: Nadace Sirius a Asociace dítě a rodina, 2019. Dostupné z: https://www.ditearodina.cz/images/Analyza_-_pestounske_rodiny_v_Ceske_republice.pdf

NADAČNÍ FOND J&T. *Náhradní rodinná péče vykonávaná příbuznými dítěte*. Praha: Nadační fond J&T, 2014. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-158.pdf>

NADAČNÍ FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin*. Praha: Nadační fond J&T, 2014. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/online-katalog/pravni-a-financni-aspekty-doprovazeni/>

NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-830-6

PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1020-7.

PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých*. 2. vyd. Praga: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4806-1.

PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-6935-6

ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1174-4

SEMERÁDOVÁ, M., R. ČERNÁ a B. ZACHAŘOVÁ. *Metodika doprovázení: Podpora, vzdělávání a kontrola při výkonu náhradní rodinné péče*. Amalthea o. s., 2013.

Dostupné z:

<http://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborn%C3%A9%20metodiky/doprov%C3%A1zen%C3%AD/metodika-doprovazeni-2013.pdf>

VÁGNEROVÁ, M. *Obecná psychologie*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3268-1.

VETEŠKA, J. a T. VACÍNOVÁ. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: Andragogika na prahu 21. století*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.

WINNETTE, P. *Užitečný rádce pro (náhradní) rodiče: adoptivní rodiče, partnery rodičů, příbuzné, pěstouny a pečovatele*. Praha: Natama, 2016.

Seznam použitých internetových zdrojů

HLEDÁME RODIČE. *Slovníček* [online]. [cit. 2020-01-05]. Dostupné z:

<http://hledamerodice.cz/pestounska-pece/slovnicek/>

MPSV. *Formy náhradní rodinné péče* [online]. 9. 10. 2019 [cit. 2020-01-05]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/web/cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

MPSV. *Dávky a příspěvky* [online]. [cit. 2020-01-07]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/web/cz/davky-a-prispevky#pestounska-pece>

PALÁN, Z. *Vzdělávání* [online]. [cit. 2020-01-07]. Dostupné z:

<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelavani>

PALÁN, Z. *Formy vzdělávání (výuky) dospělých* [online]. [cit. 2020-01-14]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/formy-vzdelavani-vyuky-dospelych>

VIRTUÁLNÍ KNIHOVNA NRP. *Vzdělávání pěstounů* [online]. [cit. 2020-01-26].

Dostupné z:

<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/sluzby-pro-pestouny/vzdelavani-pestounu/?fbclid=IwAR3YCAcVujz3nPJ7B8YySv69wdcfRsqmucJP3KwZdV9V-Sh8rKYzjqUGSUQ>

ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon č. 359/1999 Sb.* [online]. [cit. 2020-01-10]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#cast5>

SEZNAM ZKRATEK

- OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí
- IPOD – Individuální plán ochrany dítěte
- CSPS – Centrum sociální pomoci a služeb o. p. s.

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled hlavního cíle a výzkumných otázek práce	35
Tabulka 2: vyhodnocení první otázky	38
Tabulka 3: Vyhodnocení druhé otázky	39
Tabulka 4: Vyhodnocení třetí otázky	40
Tabulka 5: Vyhodnocení čtvrté otázky	41
Tabulka 6: Vyhodnocení páté otázky	42
Tabulka 7: Vyhodnocení šesté otázky	43
Tabulka 8: Vyhodnocení sedmé otázky	44
Tabulka 9: Vyhodnocení osmé otázky	46
Tabulka 10: Vyhodnocení deváté otázky	47
Tabulka 11: Vyhodnocení desáté otázky	48
Tabulka 12: Vyhodnocení jedenácté otázky	49
Tabulka 13: Vyhodnocení dvanácté otázky	51
Tabulka 14: Vyhodnocení třinácté otázky	52
Tabulka 15: Vyhodnocení čtrnácté otázky	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

U otázek s již určenými možnostmi odpovědí **vyberte pouze jednu možnost.**

1. Jak dlouho jste pěstouny?

2. Kolik dětí máte v pěstounské péči?

3. Máte v pěstounské péči dítě/děti z příbuzenského vztahu (z rodiny)?

- Ano
- Ne
- Mám v pěstounské péči děti jak z rodiny, tak i mimo ni

4. Proč je podle Vás vzdělávání pěstounů povinné?

- Jedná se o kontrolu státu nad pěstouny
- Jedná se o pomoc pěstounům v průběhu jejich pěstounství
- Jedná se o důležitý proces, má zajistit co možná nejkvalitnější výchovu pro děti v pěstounské péči
- Nevidím žádný vážný důvod
- Je to pouze zneprůjemňování výkonu pěstounství
- Nepřemýšlel/a jsem o tom

5. Co Vás nejvíce motivuje v plnění vzdělávání?

- Povinnost stanovená zákonem
- Možnost setkat se s ostatními pěstouny
- Možnost dozvědět se něco nového z oblasti výchovy
- Možnost sdílet své problémy
- Možnost vzdělávání (obecně)
- Vidina vlastního zlepšení/zdokonalení

6. Vnímáte přínos ze vzdělávání v průběhu let pořád stejně?

- Je pořád co se učit
- Ze začátku bylo vzdělávání užitečnější
- Už mi to nic nepřináší
- V průběhu pěstounství si víc uvědomuji jeho přínos
- Nikdy mi to nic nepřinášelo
- Nepřemýšlím nad tím, je to povinnost

7. V čem vidíte největší přínos ze vzdělávání?

- Zdokonalování sebe sama
- Poznávání nových lidí
- Sdílení svých zkušeností s ostatními
- Pocit, že v tom nejsem sám/sama
- Možnost poradit se s profesionály
- Díky vzdělávání jsem připraven/a na možné nadcházející situace
- Žádný přínos ze vzdělávání nemám

8. Souhlasíte s tím, aby bylo vzdělávání povinné po celou dobu pěstounské péče?

- Ano
- Ne
- Nevím

9. Kdyby vzdělávání pěstounů nebylo povinné, docházeli byste na něj?

- Ano
- Spíše ano
- Možná
- Spíše ne
- Ne

10. Co Vás motivovalo k tomu stát se pěstounem? (dobrovolná otázka)

11. Je něco, co byste si ve vzdělávání přáli změnit? (dobrovolná otázka)

12. Věk

- 18-26
- 27-35
- 35-45
- 45-55
- 55-65
- 65 a více

13. Pohlaví:

- Žena
- Muž

14. Jak jste spokojeni s dosavadním vzděláním? (známkování jako ve škole)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Diana Hornychová

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Motivace pěstounů k průběžnému vzdělávání

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 58

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Dobromila Trpišovská, CSc.